

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського
факультету
Іван КАРПЕНКО

Робоча програма навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР

рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень
галузь знань 22 Охорона здоров'я
спеціальність 221 Стоматологія
освітня програма Стоматологія
вид дисципліни обов'язкова
факультет медичний

2024/2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

«21» червня 2024 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Наталя АКСЬОНОВА, кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Марина ДОМАНОВСЬКА, кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від «18» червня 2024 року № 12

В. о. завідувача кафедри українознавства

Наталя АКСЬОНОВА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Стоматологія»

Гарант освітньої програми «Стоматологія»

Андрій НІКОНОВ

Програму погоджено навчально-методичною комісією медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

«18» червня 2024 року, протокол №10/1

Голова навчально-методичної комісії
медичного факультету

Діана ДОРОШ

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Історія України та української культури» укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за галуззю знань 22 «Охорона здоров'я» освітньої програми «Стоматологія».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Історія України та української культури» – поглибити в здобувачів вищої освіти знання з історії України в глобальному цивілізаційному контексті, ознайомити з основними тенденціями розвитку сучасної історичної науки, сприяти опануванню сучасних методів роботи з історичними джерелами та науковою літературою.

2. 1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

До основних завдань вивчення дисципліни належать визначення ролі історії України в контексті глобальної історії в системі соціально-гуманітарних наук; ознайомлення із засадами традиційної та модерної історіографії; висвітлення найважливіших дискусійних історичних проблем; опанування сучасних методів вивчення історичних джерел та наукових публікацій, прийомів їх аналізу та набуття на цьому підґрунті практичних навичок для оцінювання поточних суспільних процесів і явищ.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти *загальних компетентностей*, потрібних для майбутнього фаху, зокрема для **освітньої програми «Стоматологія»:**

ЗК 1 - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 2 - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 3 - здатність застосовувати знання у практичній діяльності;

ЗК 4 - здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК 7 - здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 13 - здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

ЗК 15 - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій;

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Обов'язкова дисципліна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
1-й	-й
Лекції	
20 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
10 год.	год.
Лабораторні заняття	
Не передбачено	-
Самостійна робота	
60 год.	год.
Індивідуальні завдання	

-	-
---	---

1.6. Заплановані результати навчання

Завершивши пропонований курс, здобувачі освіти мають досягти таких *результатів навчання* для освітньої програми «**Стоматологія**»:

ПРН 14 – аналізувати й оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів і комп'ютерних інформаційних технологій;

ПРН 15 – оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками;

ПРН 16 – формувати цілі й визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб;

ПРН 17 – дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю;

ПРН 18 – усвідомлювати й керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень;

ПРН 19 – дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності;

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Стародавня і середньовічна історія культури України

Тема 1. Вступ до історії та культури України

Предмет і завдання курсу. Методологічні проблеми вивчення історії та культури України. Джерела та історіографія. Періодизація української історії. Культура як соціальне явище. Поняття «культура» в історичній ретроспективі. Структура і функції культури. Типологізація культур. Поняття цивілізації, його історико-філософський зміст. Культура і цивілізація.

Тема 2. Історія та культура українських земель у найдавніші часи

Поява людського життя та археологічні пам'ятки на території України. Здобутки культур епохи раннього каменю. Неолітична революція. міднокам'яного та бронзового віку: між первісним суспільством і цивілізацією. Трипілля: археологічна культура чи цивілізація. мідно-кам'яного та бронзового віку: між первісним суспільством і цивілізацією. Культура античного Північного Причорномор'я. Особливості соціально-економічного, політичного та культурного розвитку античних міст-держав Північного Причорномор'я. Розвиток містобудування й архітектури, благоустрій давньогрецьких полісів Північного Причорномор'я. Скульптура, живопис, торевтика. Релігія й світогляд мешканців давньогрецьких полісів Північного Причорномор'я. Освіта, виховання і наукові знання у містах античного Північного Причорномор'я. Художня література, театр і музика в житті античних полісів Півдня України. Спорт і фізична культура в житті давніх греків Північного Причорномор'я. Етногенез слов'ян. Давні культури доби формування слов'янських спільнот. Східнослов'янські племена в I тис. н.е.

Тема 3. Культурний розвиток українських земель в добу Давньоруської держави

Утворення ранньосередньовічної держави на українських землях. Норманська та слов'янська теорії походження давньоруської держави. Еволюція суспільно-політичного та економічного устрою українських земель. Поширення християнства та розвиток літератури. Церковна архітектура Києва та Чернігова. Причини розпаду ранньосередньовічної держави. Князівства Середнього Подніпров'я. Галицько-Волинська держава. Соціально-політичний портрет київських князів. Монгольська навала. Вплив Золотої Орди на політичне життя українських земель. Культура східних слов'ян у V–IX ст. Вплив візантійської культури. Поширення писемності та здобутки літератури. Містобудування та архітектура давньоруських міст. Живопис. Фольклор і музика. Культура Галицько-Волинського князівства.

Тема 4. Україна в добу розвинутого середньовіччя

Історія та культура України литовсько-польської доби. Входження українських земель до складу Великого князівства Литовського. Українські землі в складі Великого князівства Литовського. Земські привілеї. Особливості політичної системи: Пани-Рада, повітові шляхетські сеймики, Вальний сейм, Магдебурзьке право в Україні. Литовські статuti. Феномен українського козацтва. Вплив епохи Відродження на українську культуру. Особливості появи українського етносу.

Тема 5. Українські землі в добу пізнього середньовіччя

Люблінська унія 1569 р. Колонізація українських земель. Фільваркова система. Слободи. Релігійна ситуація в українських землях. Братський рух. Полемічна література. Поява греко-католицької (уніатської) церкви та її значення для розвитку суспільства. Формування низового та реєстрового козацтва. Еволюція козацького руху в 1590-ті – 1630-ті роки. Соціально-політична характеристика шляхти в Україні. Петро Сагайдачний, Костянтин Василь Острозький, Іван Вишенський, Петро Могила як політичні і культурні діячі. Соціально-економічні наслідки перебування Українських земель у складі Речі Посполитої (1569-1647 рр.). Книгодрукування в українських землях. Розвиток полемічної літератури. Православний братський рух і українська культура. Берестейська церковна унія 1596 р. Роль греко-католицької церкви в культурному розвитку.

Розділ 2. Нова і новітня історія української культури

Тема 6. Історія України та українська культура Ранньомодерної доби

Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Становлення української козацької держави. Утворення і розвиток козацької держави (Гетьманщини). Політика зовнішньополітичних союзів Богдана Хмельницького. Переяславська Рада. Березневі статті. Іван Виговський. Гадяцький трактат. Руїна: причини та характер громадянської війни. Особливості політичної орієнтації гетьманів Лівобережної та Правобережної України в 1660-1680-ті рр. Іван Брюховецький, Петро Дорошенко, Юрій Хмельницький. Гетьманування Івана Мазепи: історичні міфи і реалії. Поступове обмеження автономії Гетьманщини в 1709-1783 рр. Правобережна Україна в складі Речі Посполитої. Гайдамацький рух. Соціально-політична характеристика української козацької старшини. Слобожанщина як історико-культурний регіон. Освіта і наука в українських землях. Українське бароко. Українська дерев'яна та мурована церковна архітектура. Козацькі літописи. Образотворче, музичне і театральне мистецтво в Україні.

Тема 7. Історія та культура України Нової доби.

Українське національне Відродження XIX ст. Початок Українського національного відродження у кінці XVIII – першій половині XIX ст. і українська культура. Особливості національнокультурного відродження в Наддніпрянській Україні та на західноукраїнських землях. Форми та прояви українського відродження. «Історія Русів». Харківський університет та його роль в розвитку української культури. Тарас Шевченко: оцінка суспільнополітичного значення творчості поета. Кирило-Мефодіївське братство. Микола Костомаров та його «Закон Божий. Книга буття українського народу». Громадівський рух в історії української культури. Особливості перебігу культурних процесів епохи національного відродження у західноукраїнських землях. Розвиток освіти, науки і мистецтва.

Тема 8. Історія та культура України наприкінці XIX – на початку XX ст.

Розвиток української культури за умов розгортання модернізаційних процесів Українська культура кінця XIX – початку XX ст.: стан освіти, література, розвиток театру. Наукова діяльність Михайла Грушевського, Івана Франка, Євгена Чикаленка, Володимира Винниченка, Миколи Міхновського. Соціальні верстви українського суспільства в умовах наздоганяючої модернізації: селяни, інтелігенція, робітники (соціально-політичний портрет). Розгортання модернізаційних процесів в українській культурі. Розвиток освіти і науки, літератури та мистецтва на межі XIX–XX ст. Утворення та діяльність Української центральної Ради як органу державного самоврядування України. Боротьба за владу в

Україні в кінці 1917 – на початку 1918 рр. Конституція УНР (1918 р.). Українська держава гетьмана Павла Скоропадського. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду. Директорія Української Народної Республіки. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях. Акт злуки УНР та ЗУНР. Діяльність Симона Петлюри, Нестора Махна. ЗУНР: виникнення, історична доля. Селянський повстанський рух в Україні 1918-1920 рр. Здобутки, наслідки, уроки національно-демократичної революції. Культурне відродження часів Української національно-демократичної революції 1917–1920 рр.

Тема 9. Історія та культура України радянської доби

Створення УСРР. Утвердження більшовицької влади в Наддніпрянській Україні та окупація Західної України іноземними державами (1919 – 1920 рр.). Нова економічна політика в Українській СРР. Утворення СРСР. Формальний та реальний статус УСРР у складі СРСР. Українізація: форма і зміст. Культурні осередки. Головні тенденції культурного розвитку Радянської України в 1920-х рр. Українська культура і сталінізм. «Розстріляне відродження». Культура західноукраїнських земель міжвоєнного часу. Особливості перебігу культурних процесів в Україні під час Другої світової війни 1939–1945 рр. Культурні процеси повоєнних років. Політична ситуація в Україні в період лібералізації тоталітарного режиму (в середині 50-х – середині 60-х рр.) і криза радянського суспільства. Дисидентство і правозахисний рух у 1960-х - 1980-х рр. Зміни у сфері культури часів хрущовської «відлиги». Українська культура доби «застою» в СРСР. Курс на перебудову радянського суспільства: плани і реальність. Культурні процеси часів горбачовської «перебудови».

Тема 10. Історія та культура України часів незалежності.

Стан освіти, науки і духовності незалежної України. Українське мистецтво кінця ХХ – початку ХХІ ст. Сучасна українська музика. Сучасна українська література. Історія української національної символіки. Стан та проблеми розвитку освіти, науки, мистецтва. Державотворчий процес в умовах незалежності. Особливості громадсько-політичного життя українського суспільства. Формування багатопартійної системи. Національно-культурне відродження на сучасному етапі. Особливості соціально-економічного розвитку. Помаранчева революція і Революція Гідності. Анексія та окупація Кримського півострова Російською Федерацією. Розгортання АТО. Вплив україно-російської війни на культурні процеси.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
		Л	С	Лаб	інд	С.р.		л	С	лаб	інд	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Стародавня і середньовічна історія культури України												
Тема 1. Вступ до курсу історії та культури України	10	2	2			6						
Тема 2. Історія та культура українських земель у найдавніші часи	8	2				6						
Тема 3. Культурний розвиток українських земель в добу Давньоруської держави	8	2				6						

Тема 4. Українські землі в добу розвинутого середньовіччя	8	2			6						
Тема 5. Українські землі в добу пізнього середньовіччя	10	2	2		6						
Разом за розділом 1	44	10	4		30						
Розділ 2. Україна в XIX-XXI ст.: формування модерної нації та держави.											
Тема 6. Історія України та українська культура Ранньомодерної доби	10	2	2		6						
Тема 7. Історія та культура України Нової доби. Українське національне Відродження XIX ст.	8	2			6						
8. Історія України наприкінці XIX - на початку XX ст.	10	2	2		6						
Тема 9. Історія та культура України радянської доби	8	2			6						
Тема 10. Історія та культура України часів незалежності.	10	2	2		6						
Разом за розділом 2	46	10	6		30						
Усього годин	90	20	10		60						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Вступ до курсу. Специфіка роботи здобувачів з вивчення курсу «Історія України та української культури»	2	-
2	Українське козацьке бароко	2	-
3	Традиційна культура українського народу	2	-
4	Культурний розвиток на межі XIX-початку XX століття	2	-
5	Культура української діаспори	2	-
Усього годин		10	-

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка виступів на семінарах	15
2	Організаційно-методична робота з пошуку літератури, опрацювання літератури і джерел	30
3	Підготовка до заліку	15

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

7. Методи навчання

Методи навчання – взаємодія між викладачем і здобувачами, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до здобувача/ки, а також самостійної та індивідуальної роботи здобувачів. При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

1. Під час викладення навчального матеріалу:

- словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
- наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
- практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).

2. За організаційним характером навчання:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю та самоконтролю у навчанні;
- бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.

3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Історія України та української культури»:

- навчальні заняття;
- самостійна робота здобувачів;
- робота в наукових бібліотеках та пошук літератури у мережі Інтернет;
- контрольні заходи.

2. Види навчальної роботи здобувачів:

- лекція;
- семінарське заняття;
- консультація;
- залік.

Дисципліна передбачає використання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші). З-поміж традиційних методів використовуються: 1). Пояснювально-ілюстративний метод – здобувачі отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури в «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, здобувачі залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації. 2). Метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання. 3). Частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом викладача, або на основі евристичних вказівок.

Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими здобувачами на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.

Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві (здобувач лише фіксує зміст лекції, протоколне дії викладача тощо); в активних методах ініціатива належить здобувачеві, який активно контактує з викладачем

(активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл, ділові ігри) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри)).

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів при вивченні дисципліни «Історія України та українська культура» використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу здобувачів з підручником, довідковою, і навчальною літературою та пошуком її у глобальній мережі Інтернет, робота з історичними джерелами, виконання тестових завдань, підготовка самостійної роботи і презентацій до семінарських занять тощо. Метод викладання навчального матеріалу визначаються викладачем у залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостям (інтелектуальним, психологічним, морально-етичним тощо) здобувачів, наявним умовам і часу, відведеному для вивчення теми.

Під час лекцій використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод – історична реконструкція, лекція, пояснення, робота з історичними джерелами, демонстрація тощо, проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи, коли викладач розділяє проблему на частини, здобувачі здійснюють окремі кроки щодо розв'язування підпроблем. Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

8. Методи контролю

Оцінювання успішності знань здобувачів здійснюється у формах поточного контролю (виступи на семінарах, презентації, усне опитування) і підсумкового письмового заліку. Для оцінки знань здобувачів використовують такі форми контролю: поточний контроль, самостійна робота, залік. Поточний контроль знань здобувачів здійснюється під час проведення семінарських занять протягом семестру і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача/ки до виконання конкретної роботи. Оцінюється рівень знання здобувачами першоджерел, наукової літератури, вміння логічно та послідовно виступати під час обговорення питань плану семінарського заняття, ставити та відповідати на запитання під час дискусії.

Критерії оцінювання роботи здобувачів на семінарських заняттях:

- 20–24 бали – красномовний виступ, риторично грамотний за усіма параметрами оцінювання, здобувач/ка має творчий доробок оратора, єдність етосу, пафосу і логосу;
 - 16–19 балів – нелогічний виступ, інформаційно не повний, не продуманий;
 - 12–15 балів – робота з частковими порушеннями параметрів, тематичними помилками;
 - 8–11 балів – робота має компілятивний характер, авторська позиція не обґрунтована.
 - 5–7 бали – формальний виступ з намаганням викласти тему;
 - 3–1 – робота, що опирається на одне джерело.
 - 0 – пасивна присутність, використання штучного інтелекту, плагіат;
- максимальна кількість балів за усі виступи: $5 \times 24 = 120$ балів.

Викладання курсу «Історія України: цивілізаційний вимір» ґрунтується на принципах академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватись принципу академічної доброчесності відповідно до ст. 42 Закону «Про освіту» та положення Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна <https://karazin.ua/korisna-informatciia/akademichna-dobrochesnist-1/>. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; – дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);
- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);
- участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (в розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

Підсумковий контроль знань здобувачів (залік). На заліку здобувач/ка має можливість набрати максимально 80 балів. Для допуску до заліку здобувач/ка має за результатами поточного контролю отримати не менше 40 балів. Найвища оцінка за письмову залікову роботу становить 80 балів. Критерії оцінювання відповідей на залікові питання: кожне тестове запитання оцінюється в 2 бали.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел під час заліку здобувач/ка на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Критерії оцінювання відповідей на залікові питання: кожне тестове запитання оцінюється в 2 бали.

Здобувач освіти не допускається до сесії, якщо не набрав упродовж семестру **50 балів**.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										залік	Сума			
Розділ 1					Розділ 2					Контрольна робота	Індивідуальні завдання	Разом	80	200
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	-	-	120		
10	10	10	10	12	12	12	12	15	15	активна робота на семінарських заняттях – 60 балів 60 балів (з них: робота на семінарських заняттях – 40 балів, 20 балів самостійна робота)				

T1, T2 ... T13 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності впродовж семестру	Оцінка
180-200	зараховано
150-179	
120-149	

10. Рекомендована література

Основна література

1. Аксьонова Н. В. Історія української культури / Н. В. Аксьонова, А. М. Домановський, Т. О. Чугуй. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 196 с.
2. Бойко О. Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. 5-те вид., доп. Київ : Академвидав, 2014. 717 с.
3. Греченко В. А. Історія та культура України. Харків, 2017. 442 с.
4. Історія та культура України: навчально-методичний посібник. (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 480 с.
5. Історія цивілізації. Україна. Т. 1. Від киммерійців до Русі (X ст. до н. е. – IX ст.) / Н. С. Абашина, М. Ю. Відейко, О. В. Гопкало та ін.; упоряд. М. Ю. Відейко. Харків, 2020. 586 с.
6. Історія цивілізації. Україна. Т. 2. Від Русі до Галицького князівства (900–1256) / О. Б. Бубенок, А. М. Домановський, О. О. Дядечко та ін.; упоряд. О. Є. Черненко. Харків, 2021. 590 с.
7. Шейко В. М. Історія української культури : навч. посібн. – 2-ге вид., виправлене / В. М. Шейко, В. Я. Білоцерківський. Київ, 2010. 264 с.

Додаткова література

1. Аркуша О. Г. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / О. Г. Аркуша, К. К. Кондратюк, М. М. Мудрий, О. М. Сухий. Львів, 2016. 408 с.
2. Багалій Д. І. Історія Слобідської України / пердм. та ком. В. Л. Маслійчук. Харків, 2019. 256 с.
3. Богущкий Ю. П., Андрущенко В. П., Безверщук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті. Київ: Знання, 2007. 679 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ, 2019. 656 с.
5. Горбаненко, С. А. Магія повсякдення давніх слов'ян. Нариси. Київ: Академперіодика, 2022. 210 с.
6. Євтушенко О. «Україна IN РОСК»: статті та есеї. Київ: Грані-Т, 2011. 240 с. іл.
7. Залізник Л. Стародавня історія України. Київ, 2012. 542 с.
8. Новітня історія України (1945–2020 роки) : навч. посібник / К. Кондратюк, В. Качмар. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 212 с.
9. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: Наукова думка, 2017. 731 с.
10. Розчаклування недуги: Локальна традиція, «старі» хвороби та «нова медицина» в Україні XVIII – XIX ст. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2021
11. Україна в історіях та оповідах. Есеї українських інтелектуалів / За ред. В. Єрмоленка. Київ, 2019. 300 с.
12. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
13. Чорний Д. М. Історія Слобідської України: Підручник. Харків, 2016. 264 с.
14. Швагуляк М. Історичні студії: Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (друга половина XIX- перша половина XX ст.). Львів: Тріада плюс, 2013. 748 с.
15. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом: Нариси з історії культури до початку XVIII століття / Авторизований пер. з англ. М. Габлевич; під ред. А. Ясинівського / І. Шевченко. Львів, 2014. 250 с.
16. Яковенко Н. Дзеркала ідентичності: Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVII – початку XVIII століття / Н. Яковенко. Київ, 2012. 472 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Національна бібліотека України імені В. Вернадського (Київ). URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України (Київ). URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua>
3. Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського. НАН України (Київ) URL: <http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html>;
4. Ізборник. Історія України IX - XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: lytopys.org.ua
5. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>
6. Українська Друга світова 1939-1945. URL: <http://www.wv2.memory.gov.ua>
7. Historians URL: <http://www.historians.in.ua>
8. Історія без міфів. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCXx3yVx9paWJBLZVqQ8CRQ>
9. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua>
10. ЛІКБЕЗ: історичний фронт. URL: <https://likbez.org.ua/ua/>.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах дії обставин непоборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість скласти залік у тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Історія України: цивілізаційний вимір» <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=9723>